

BOJ DIVIZE V OBKLÍČENÍ A VYJITÍ Z OBKLÍČENÍ

Velká vlastenecká válka Sovětského svazu ukázala mnoho příkladů, kdy vojska byla nucena bránit se v obklíčení. Úporný boj útvarů a svazků v obklíčení poutal značnou část nepřátelských sil, rozdělával sestavu nepřítele a tím napomáhal hlavním silám nadřazeného stupně ke splnění bojových úkolů. Ve vhodnou dobu se pak obklíčené části na rozkaz nadřazeného probíjely z obklíčení. Pro tyto boje bylo charakteristické využívání terénu a ženiijních objektů k organizování kruhové obrany. Mimořádný význam pro úspěšné vedení boje v obklíčení měla morální odolnost a houževnatost vojsk.

Rovněž v soudobých podmínkách, charakteristických náhlými změnami situací na dílčích úsecích fronty se mohou dostat do obklíčení zejména vojska na taktickém stupni. Nejčastěji může dojít k obklíčení útvarů a svazků v průběhu obranného boje, když má nepřítel značnou převahu sil a podaří se mu proniknout na boky a do týlu bránícího se uskupení. K obklíčení může dále dojít v průběhu odchodu, jestliže se nepříteli podaří obchvatný manévra a ovládne všechny cesty našeho odchodu. V jiné variantě může dojít k obklíčení útvarů a svazků v průběhu útočného nebo střetného boje, kdy po jaderných úderech a změně v poměru sil dojde ke zpomalení tempa hlavních sil a některé části vlastních vojsk zůstanou v obklíčení. Také vzdušné výsadky použité k ovládnutí důležitého objektu v hloubce nepřátelské sestavy bojují do příchodu vlastních hlavních sil zpravidla dočasně v obklíčení. Přitom ale rozlišujeme obklíčení do situací, kdy v důsledku rozhodného útoku a proniknutí vlastních vojsk do hloubky sestavy nepřítele mohou zůstat na bocích a v týlu útočících svazků bránící se nebo ustupující části nepřítele, popř. i za dočasného odtržení jednotlivých útvarů a svazků od hlavních sil. Takovéto situace budou za současných podmínek časté, ale zde nehovoříme o obklíčení, protože nedošlo ke ztrátě volnosti manévru a tyto svazky mohou pokračovat ve splnění stanovených úkolů.

V soudobé bojové činnosti se boj v obklíčení může vyskytovat poměrně často zejména na taktickém stupni. V minulosti byl obklíčovací manévra na taktickém i operačním stupni používán jako jedna z hlavních forem ničení

nepřítele. V současných podmínkách tuto úlohu plní především jaderné údery. Avšak obklíčená vojska v prostorech komunikačních uzlů, nebo na méně důležitých směrech nebudou vždy vhodnými objekty pro jaderné údery. Proto boj v obklíčení a nutnost probítí se z obklíčení se může vyskytnout i v soudobém boji.

Boj v obklíčení má charakter obranného boje, který se organizuje podle zásad obrany na široké frontě, s vyčleněním záloh takové síly, aby byly schopny manévru na různé směry, kde se nepřítel pokouší rozdělit sestavu obklíčeného uskupení na části. Současně je účelné vytvořit podle možnosti dostatečně silné úderné uskupení k průlomu obklíčovacího kruhu a ke spojení s vlastními hlavními silami.

Jde o vynucený, dočasný způsob bojové činnosti za nepříznivého poměru sil. K obklíčení nedochází náhle a obklíčovaná vojska budou mít zpravidla určitou dobu i možnost protipatření. Budou se snažit nejprve obklíčení zabránit, popř. přeskupit sestavu pro boj v obklíčení. Cílem boje obklíčené divize je houževnatým aktivním bojem usnadnit plnění bojového úkolu hlavních sil armády, vázat na sebe síly nepřítele, omezovat jeho manévr, získávat čas k protipatřením armády.

Nepřítel se bude snažit současně s obklíčováním rozdělit naši sestavu na menší části, ničit obklíčená vojska po částech, vytlačit nás do takových prostorů, které by nám ztížily a jemu usnadnily vedení boje. Proti tomuto zámyslu musí směřovat naše protipatření. Jakmile se projeví nebezpečí obklíčení musí se velitel divize snažit podle možností tomu zabránit palbami a zatarasováním k přehrazení styku se sousedy, zásahem záloh k přehrazení mezer a trhlin ve vlastní sestavě, popř. se souhlasem nadřízeného i protiztečemi do boků pronikajícího nepřítele. Průzkum zjišťuje uskupení nepřítele, zejména jeho zálohy a jejich směry pohybu, sílu a složení jeho částí pronikajících do hloubky naší sestavy. K tomu účelu je nutné vyslat doplňkový průzkum a organizovat pozorování na bocích i v týlu vlastní sestavy. Podle předpokládaného vývoje situace organizuje velitel divize přeskupení sestavy s cílem zabezpečit boky, mezery a týl, zesiluje obranu na ohrožených tankových směrech, zesiluje zálohy a při jejich použití je ihned obnovuje z jiných součástí. Na odkrytých bocích a v týlu se připravují zátarasy. S nadřízeným velitelem a sousedy udržuje nepřetržité spojení. V případě, že v obklíčení jsou útvary jiných svazků, převezme velitel obklíčené divize nebo nejvyšší funkcionář nad nimi velení, začlení je do obranné sestavy a sjednotí úsilí všech obklíčených vojsk.

Uskupení **sestavy divize v obklíčení** se vyznačuje řadou zvláštností. Bojová sestava se vytváří postupně v průběhu boje v závislosti na tom, jak situace umožňuje odpovídající postupné přeskupování sil. Snažíme se udržet přiměřený prostor, který umožní respektování principu rozptýlení sil z hlediska ochrany proti zbráním hromadného ničení obdobně jako v obraně. Okruh čáry dotyku s nepřítelem se snažíme držet minimálními silami s využitím těžkodostupného terénu a zátarasů, ale současně nedovolit, aby nepřítel srazil naši sestavu na menší prostor a omezil naši možnost manévrování. Snažíme se udržet zhruba plochu pásma obrany divize. Jestliže tedy divize v obraně zaujímá prostor na ploše zpravidla 20 km široké a 20 km hluboké, pak při kruhové obraně v obklíčení může činit obvod fronty 80 km i více, pluky budou bránit úseky v šíři 15 až 20 km. Z toho vyplývá, že boj v obklíčení budeme organizovat podle zásad kruhové obrany na široké frontě

v jednom sledu, zpravidla s praporemi rajóny na dostupných směrech, nebo se samotnými opěrnými body rot a čet v méně dostupném terénu. Mezery v sestavě přehrazujeme zátarasy a střežíme pozorováním a palbou. Hloubku obrany tvoří vševojskové a protitankové zálohy, které vytváříme na každém důležitém směru, zpravidla na směru bráněného plukem v síle zesíleného praporu. Snažíme se vyčlenit zálohy v dostatečné síle a množství, abychom byli schopni odrazit pokusy nepřítele o proniknutí do sestavy obklíčených vojsk. K tomu je nutné vyčlenit do těchto záloh nejméně jednu třetinu sil a rozmístit je na jednotlivých směrech s možností manévru i podél fronty. Tankový pluk je účelně použit v záloze, kterou předpokládáme použít buď k zásahu na přehrazení nejvíce ohrožených směrů z palebných čar a k protiztečím, nebo k průlomu fronty pro vyjití z obklíčení. Tankové jednotky motostřeleckých pluků používáme jako protitankové zálohy, část tanků se přiděluje praporům prvního sledu k zesílení obrany na tankových směrech.

Dělostřelectvo je účelně používat převážně centralizovaně a manévrovat palbou podle vývoje situace. Prostředky PVO soustřeďují své úsilí na obranu hlavního uskupení vojsk na nejnebezpečnějších směrech a přistávacích ploch.

Týlové součásti a zásoby rozmístíme v prostoru obklíčení. Zásoby munice, které jsou limitujícím prvkem možnosti boje v obklíčení, ale i zásoby PHM a proviantu rozmísťujeme rozptýleně a pečlivě maskujeme.

Za boje v obklíčení musí vojska houževnatou a aktivní činností napomáhat ke splnění celkového bojového úkolu. Boj obklíčených vojsk může podpořit nadřazený velitel. K tomu je nutné upřesnit součinnostní signály, zejména k rozpoznávání vlastních vojsk, včasné a přesné označování čáry dotyku vlastních vojsk pro podporující letectvo. Při zahájení boje v obklíčení je nutné v nejkratší době získat přehled o materiálu všeho druhu, který je v obklíčení a stanovit přísné normy jeho spotřeby, zvláště u munice. V některých situacích může doplňovat materiál pro obklíčené svazky letectvo. K tomu je nutné organizovat přípravu a vytyčení přistávacích ploch nebo pro místa shozu nákladů padáky.

Podarí-li se nepříteli vniknout do sestavy obklíčených vojsk nebo ji rozdělit, musíme usilovat o jeho zničení soustředěnou palbou a protiztečemi záloh a podle možnosti obnovit původní postavení. Musíme počítat s tím, že při odražení nepřítele na jednom směru se bude snažit o proniknutí na jiném. Za tím účelem je třeba při boji v obklíčení neustále obnovovat zasazené zálohy, zjistit zámýsl nepřítele, přeskupovat síly a palbený systém, který nepřítel zjistil, zesilovat obranu na ohrožených směrech protitankovými prostředky. Vytrvalost vojsk, udržení iniciativy, dovedné manévrování silami a prostředky jsou základním předpokladem úspěšného boje v obklíčení.

Vyjití z obklíčení zahájíme na základě rozhodnutí nadřazeného velitele. Vycházet z obklíčení v malých skupinkách a bez bojové techniky není přípustné. Jestliže hovoříme o vyjití z obklíčení, rozumíme pod tímto pojmem aktivní bojovou činnost vojsk po přeskupení, zahajovanou průlomem sestavy nepřítele. Za příznivých podmínek se vyjití z obklíčení uskutečňuje v součinnosti s vojsky mimo obklíčení, kdy prostředky nadřazeného velitele mohou uskutečnit jaderné údery, údery dělostřelectva, letectva a vstřicné údery vojsk k vyproštění obklíčeného uskupení. Obklíčená divize může mít v souladu se zámyslem nadřazeného velitele úkol buď útočit na vstřicném směru, nebo držet zaujatá postavení.

Složitější podmínky pro vyjití z obklíčení budou za situace, kdy nadřazený

velitel nebude mít možnost působit svými prostředky ve prospěch vyproštění obklíčeného uskupení. Bude to např., kdy vlastní vojska za značné převahy nepřítele odcházejí nebo vedou těžké obranné boje. Za této situace divize zpravidla nedostávají úkol bojovat v obklíčení, nebo jen omezenou dobu a je jim uloženo vyjít z obklíčení samostatně na nejvýhodnějším směru.

Průlom fronty obklíčení je vhodné volit na směru kde je možnost překvapení nepřítele a který umožňuje rychlé a skryté přeskupení vojsk k průlomu, vedení rozhodné bojové činnosti ke spojení s vlastními vojsky, popř. vhodné terénní podmínky zabezpečující zčásti boky úseku průlomu. Jestliže nadřazený velitel vede palebné údery ve prospěch vyproštění obklíčených vojsk, zejména jaderné, potom je účelné volit vyjít z obklíčení na tomto směru. V opačném případě, pokud prostředky pro vyproštění obklíčeného uskupení jsou omezené, volíme směr průlomu v mezerách na nejslabší místo sestavy nepřítele, popř. i v obtížněji dostupném terénu na směru, kde to nepřítel neočekává a kde máme možnost dosáhnout skrytého přeskupení a překvapení nepřítele. Šířka úseku průlomu se určuje podle bojových možností vojsk vycházejících z obklíčení, uskupení nepřítele a terénu. U obklíčené divize zpravidla volíme úsek průlomu v šíři 5 až 10 km v závislosti na tom, zda máme či nemáme k dispozici jaderné údery.

Bojová sestava divize pro vyjít z obklíčení se člení na tyto prvky:

- uskupení pro průlom fronty obklíčení,
- krycí síly,
- zajišťovací síly,
- vševojskovou zálohu, PTZ, POZ,
- raketové vojsko a dělostřelectvo, prostředky PVO,
- prvky velení a zabezpečení bojové činnosti.

Uskupení pro průlom fronty obklíčení tvoří nejméně polovinu sil, které jsou v obklíčení, většina tanků a dělostřelectva. Na zbývajících úsecích fronty obklíčení ponecháme minimální počet **krycích jednotek** s úkolem držet zaujatá postavení po stanovenou dobu, klamat nepřítele, zabezpečit přeskupení pro průlom a vyjít z obklíčení. Krycí jednotky vyčleňujeme v hodnotě kolem jedné třetiny sil bránících pasívní směry, tj. tam, kde nebudeme prolamovat. Krycí jednotky na signál velitele po průlomu fronty obklíčení zahajují odchod bojem a manévrují obdobně jako při odchodu s využitím terénu, zátarasů a lécek. Krycí jednotky posílíme tanky a protitankovými prostředky a prostředky pro zatarasování.

Zajišťovací jednotky rozmístíme na tom křídle uskupení pro průlom, kde po prolomení mají zaujímat zajišťovací clonu. Postupují bezprostředně za sestavou prolamujících částí a na bocích průlomu zaujímají zajišťovací clonu, kterou brání do té doby, než z obklíčení vyvedeme všechny součásti. Jednotlivé prvky obklíčených vojsk vyvádíme v pořadí: prolamující útvary, týly, velitelské stanoviště, dělostřelectvo a ovr, zálohy, ZVS divize, krycí a zajišťovací síly. Zajišťovací jednotka se připojuje a odchází bojem s krycími silami. Do zajišťovací jednotky můžeme vyčlenit motostřeleckou rotu až prapor s protitankovými prostředky.

Vševojsková záloha se při vyjít z obklíčení umísťuje a přesunuje tak, abychom ji mohli použít jak ve směru průlomu, tak i k zásahu ve prospěch boje krycích jednotek. Vševojskovou zálohu divize vyčleňujeme v síle zesíleného praporu. Rozmísťuje se a odchází uprostřed sestavy divize spolu s PTZ

a POZ asi 8 až 12 km od krycích sil i od čela prolamujícího uskupení s možností zasáhnout podle potřeby. Větší část dělostřelectva se používá v uskupení pro průlom fronty obklíčení, část je vyčleněna na podporu boje krycích a zajišťovacích sil.

Z uvedeného je zřejmé, že úspěch vyjití z obklíčení závisí na skrytém a rychlém přeskupení, překvapení nepřítele průlomem a odchodem v rychlém tempu a dovedném manévrování. K oklamání nepřítele je účelné na počátku vyjití z obklíčení nebo krátce před tím vést demonstrativní činnost vyčleněnou jednotkou (zálohou) k upoutání nepřítele na jiném směru. Pro překvapení využíváme k vyjití z obklíčení omezené viditelnosti, zejména noci. Někdy je účelné zahájit zteč k průlomu fronty obklíčení bez předchozího palebného přepadu dělostřelectva a dělostřelecká palba se zahajuje až při zahájení zteče.

Hloubka vyjití z obklíčení může být různá a závisí na situaci, zejména na bojových možnostech vlastních vojsk, uskupení a síle nepřítele a dalších vlivech. Při samostatné činnosti uskupení v hodnotě divize probíjející se z obklíčení může činit 20 až 30 km, za příznivých podmínek i více. Boj při vyjití z obklíčení zpravidla netrvá dlouho, ale je velmi úporný.

Při organizaci vyjití z obklíčení stanoví nadřízený velitel veliteli obklíčené divize jaká pomoc bude obklíčené divizi poskytnuta, na které objekty nepřítele povede úder svými prostředky, na kterém směru a v jaké síle povede vstřičný úder k vyproštění, dobu zahájení činnosti na vstřičném směru, čáru setkání, opatření ke vzájemnému rozpoznání a další součinnostní otázky.

V bojovém nařízení pro vyjití z obklíčení velitel divize stanoví v zámyslu: úsek, směr a dobu průlomu, vyčleněné síly a prostředky pro průlom, jaké části nepřítele a v jakém pořadí ničit, kde poutat a kde klamat demonstrativní činností.

V bojových úkolech stanoví útvarům určeným k průlomu fronty obklíčení: posilové prostředky, úsek průlomu, způsob a dobu přeskupení, bližší úkol a směr dalšího útoku, dobu pohotovosti, signály. Jednotkám pro demonstrativní činnost stanoví úsek činnosti, dobu a signál zahájení, objekt kterého se zmocnit, způsob manévru a pořadí odchodu při vyjití z obklíčení. Krycím silám stanoví složení a posílení, způsob a dobu činnosti při poutání nepřítele, úkoly k zatarasování, způsob a pořadí odchodu, čím budou podporovány, signály. Zajišťovacím silám stanoví složení, prostor rozmístění před průlomem, úseky zajišťovací clony na bocích průlomu a způsob jejich zaujetí, dobu bránění, způsob a pořadí odchodu, signály. Vševojskové záloze stanoví složení, prostor rozmístění, směr postupu, možné úkoly k podpoře ve směru průlomu nebo ve prospěch krycích jednotek, popř. k demonstrativní činnosti. Raketovému vojsku a dělostřelectvu stanoví palebná postavení, kdy zaujmout, dobu a způsob zahájení palebného přepadu jednak k demonstrativní činnosti, jednak k průlomu, cíle a objekty palby, pořadí vyjití z obklíčení, způsob podpory krycích a zajišťovacích sil.

Ve svém rozhodnutí stanoví velitel divize i základní otázky součinnosti. Pro období přeskupování k vyjití z obklíčení je to zejména způsob a pořadí přeskupování, pro období průlomu jsou to opatření součinnostní s vojsky mimo obklíčení.

Velení organizujeme obdobně jako při odchodu. Velitel divize řídí boj při průlomu a vyvádění jednotek z obklíčení z VS divize, zástupce velitele řídí boj krycích a zajišťovacích sil ze ZVS. Velení v obklíčení se uskutečňuje linkovými a pohyblivými pojiťky, při vyjití z obklíčení rádiem.

Mimořádně důležitá je stranickopolitická práce. Boj v obklíčení klade vysoké nároky na morální a psychický stav vojska. Prvořadým úkolem bude předcházet projevům paniky, posilovat sebedůvěru v úspěšné splnění úkolu, mobilizovat k houževnatosti, vytrvalosti, ukázněnosti a k iniciativnímu plnění úkolů. K tomu velitelé a stranickopolitické orgány využívají vlivu komunistů, prostřednictvím aktivu komunistů a SSM zabezpečují informovanost o situaci, objasňování smyslu jednotlivých opatření, předcházení vzniku nepříznivých nálad. Upevňujeme bojové odhodlání, smysl pro soudružskou pomoc a spolupráci mezi jednotlivými prvky bojové sestavy, zobecňujeme kladné zkušenosti a podle situace zabezpečujeme další opatření.

Boj v obklíčení a vyjití z obklíčení je složitá činnost, která má řadu zvláštností. V soudobém boji mohou nastat situace, kdy se této formě bojové činnosti nevyhneme a je nutné znát zásady boje v těchto méně obvyklých podmínkách. Uvedené zásady nevyčerpávají všechny varianty a rozmanitost boje v obklíčení a při vyjití z obklíčení. Je nutné předpokládat, že svazky v obklíčení mohou mít sníženou bojeschopnost a že všechny požadavky (jak jsem uvedl) se nám nepodaří realizovat v plném rozsahu. Tvůrčí uplatnění zásad podle konkrétní situace nám však vytvoří relativně co nejlepší předpoklady, abychom se v obklíčení ubránili a z obklíčení unikli.